

# ÕHTU VANAS MAJAS

Mehis Heinsaar

Vanu maju saadab mingi salapärase hõng. Mäletan, kord eksisin Tartus ühte Kalevi tänaval muinsuskaitse all olevasse vanasse puumajja ära. Olin sinna sünnipäevale kutstud. Läksin tänava poolt uksest sisse, kitsas keerdtrepp viis üles teisele korrusele, kus oligi kohe uks. Koputasin sellele, aga keegi ei avanud. Avasin ettevaatlikult ukse ning mu ees avanes pikk ja hämar koridor. Liikusin seda mööda edasi, külgedel asusid nummerdatud korteriüksed, aga seda numbrit, mida mul vaja, ei olnud. Kuskilt kaugelst kostis nagu hõikeid ja naeru. Siis hargnes koridor kahes suunas laiali, vasakule ja paremale. Läksin alguses paremale, see lõppes peagi ühisköögiga, kus laua taga istus väikest kasvu kuivetu vanamees. Ta istus avatud akna all ja tegi suitsu. Teretasin teda, ta pööras aeglaselt pea ja vaatas mulle otsa. Silmad olid tal selged ja sinised. Mees noogutas kergelt ja keskendus jälle aknast välja vaatamisele. Liikusin tulnud teed tagasi ja siis mööda koridori vasakut haru edasi. Seinu kattis võidunudkollase lillemustriga tapeet, millele omakorda olid kleebitud mingid veidrad lindudega fotod, vist kuskilt ajalehest välja lõigatud. Koridori keskel oli mõlemal pool korteriüks, aga seda numbrit, mis mulle oli öeldud, neil jällegi polnud. Koridori lõpus oli veel üks, ilma numbrita pisem uks. Kuskilt selle tagant kostis endiselt häälteköma. Koputasin igaks juhuks uksele ning kui vastust ei saanud, sõandasin avada. Sedapuhku sattusin aga hoopis madalasse sahvrisse, kus riulitel seisid rivis mahla-, hapukurgi- ja moosipurgid. Vaatasin hetkeks hämmeldunult neid riuleid, isegi imetasin vist, et nad siin sedasi ilma suurema valveta on, ja taandusin uuesti välja.

Seda uksenumbrit, mis mulle oli öeldud, sealt koridorist ma ei leidnudki. Aga hääled, mis võisid kuuluda sünnipäevalistele, kostsid endiselt kauge kumana mu kõrvu. Mingi muu sissepääs pidi nende juurde viima. Aga kus see võis küll asuda?

Ühesõnaga, olin maja peal ära eksinud. Kuid ärevuse asemel, mis mind oleks võinud tabada (kuna olin ju sünnipäevale hilinenud ja lasknud veel ka vanal majal end ära eksitada), valdas mind ootamatu meelerahu. Istusin sinasamasse seina ääres olevale toolile ja tundsin korraga mingit salapärast ja õnnelikku seisundit.

Koridori keskel põles laes kollakas pirn, paar kärbest kõndis selle ümber rahulikult ringi. Sulgesin silmad, hingasin sisse vana koridori kopitanud hõngu ning seedisin kergelt masohhistliku mõnuga seda kummalist olukorda. Ja korraga valdas mind nägemus – nägemus inimesest kui majast – *inimajast*, just niisamasugusest, mille sügavuses ma rõõmsa eksinuna parasjagu viibisin. Mu

nägemus sisaldas salapäraseid koridore, tube, põõninguid, sahvreid, kaminaid ja keldreid: koridore just kui mingi vahepealse üleminekuna ühest meeleolutoast teise meeleollu. Koridor, sarnane hämar koridor, milles istusin, tundus *inimajast* olevat nagu mingi vahepealne, kergelt kummituslik seisund erinevate meeleolude vahel. Toad, numbritega uste taha varjuvad toad, kehastasid mu nägemuses aga *inimajast* erinevaid tujusid ja meeleseisundeid. Seejärel kangastusid mu vaimusilma ees sahvrid, umbes samasugused sahvrid, kuhu ma just äsja olin eksikombel sisse astunud: moosipurkide, mahlade, koduveinide, suitsusinkide ja taliõuntega sahvrid. *Inimajast* puhul tekkis mul nende hoidistega kohene seos inimese mäluga, kuhu on ju samuti talletatud vajalikke teadmisi, kujundeid ning elutarkusi. Elutarkusi ja praktilisi kogemusi, mida energiavaesel ajal hea riulilt moosina võtta ja tarvitada vaimutoiduks.

Järgmisena nägin vaimusilmas põõningut. Põõningut kui tolmust, laiska ja igavlevat igavikku kuskil inimese tagaajus. Seal vedelevad vanad asjad, pildiraamid, tühi linnupuur, lääpatallatud saapad, tolmune nukupea, puusuu-sad, vurr ning mõrane portselanist teekann. Asjad, millelt



(1) Foto Tõnu Runnel

## EESSÕNA

keegi ei pühi enam kunagi tolmu. Pööningu tagaseinas avaneb vaade läbi tillukese tolmuse akna kaugele maastikule, lapsepõlve, tagasi minevikku. See pööning võrdsustus mu nägemuses inimese melanhooliaga, unelusega, kergelt nukra ja magusvalusa letargiaga, igavikutajuga inimese südames.

Nägin oma *inimmajas* veel ka keldreid – võlvlagedega keldreid kui inimese alateadvuse, demonite, allasurutud mõtete panipaika, kohta, kuhu inimene naljalt ei tüki, aga ilma milleta oleks *inimmaja* olemasolu paraku ka võimatu. Nägin kitsaid puust keerdtreppe suundumas üles erinevate korruste vahel – inimese eri hingetasandite vahel –, nägin suuri kaminaid, milles põlev Armastuse tuli suundus lõõride kaudu korstnasse, ja siis veel ühte salatuba keset maja, mille asukohta võis vaid aimata. See salatuba võis olla ilma uste ja akendeta ruum teiste tubade vahel, täis kuhjatud varandust, aga see võis ringi liikuda

ka inimkujulise, õhtuse külalisena, kes on selles *inimmajas* ära eksinud, ning siis koridoris mõttesse vajunult istuma jäänud ...

Mu nägemuse katkestas kõõgi poolt tulev vanamees. Ta avas oma korteri ukse, aga enne tuppa sisenemist vaatas ta mind pika pilguga. Ei ütelnud midagi, vist ka ei kahtlustanud milleski, lihtsalt vaatas oma elunäinud silmadega. Naeratas siis põgusalt, ja kadus toasügavusse. Ärkasin letargiast ja kiirustasin majast välja. Peale mõningast otsimist ilmnes, et hoonel oli tagumises, õuepoolses küljes veel üks uks. Peale sisenemist ning trepist üles minemist läbisin taas pika ja hämara koridori ning jõudsin lõpuks õige numbriga ukse taha. Koputasin ja astusin sisse. Sünnipäev oli täies hoos. Mitte keegi ei pannud pahaks mu hilinemist. Mitte keegi isegi ei märganud mind.